

UNA DESCRIPCIÓ DE LES NOSTRES PLANTES (2)

BORRATJA

Nom científic: *Borrago officinalis*.

Noms vulgars: Pa-i-peixet (nom de l'argot infantil Tarragonès), Borrriana (a Benissanet).

Hàbitat: Planta ruderal de les vores del camí i horts.

La borratja és una planta procedent d'Orient. El seu nom ve de «borrapèl» i és degut al fet que totes les seves parts estan cobertes de pèls bulbosos.

Les fulles són enteres, ovades o lanceolades, gruixudes, híspides, amb la nervadura força reticulada i marcada.

La tija herbàcia, erecta i robusta, sovint ramificada (de 20 a 60 cm. d'alçària).

Les flors, blaves, s'agrupen en inflorescències. El símbol d'aquesta planta és la desatenció.

En medicina popular és apreciada pels seus efectes suavitzants. La infusió calma els refredats i la bronquitis. Tots els preparats de borratja han de filtrar-se amb molt de compte per tal d'eliminar els pèls de la planta.

La borratja és una planta que té aplicacions culinàries. A Benissanet és un preparat típic «les borrhaines» on de les fulles es fan bunyols arrebossant-les amb ou i farina. També les seves flors poden adornar de forma original les sopes i amanides.

ESPÍGOL

Nom científic: *Lavandula Spica*

Noms vulgars: Respíngol (a Benissanet)

Hàbitat: viu als costers assolellats, a les brolles o bosquines clares.

El seu nom llatí significa «rentar» pel fet que els romans solien prendre banys d'espíngol i s'hi feien fregues corporals per a curar malalties de la pell.

L'espíngol és una planta procedent del sud d'Europa. Les tiges són curtes, llenyoses i molt ramificades.

Les fulles són linears, espatulades i cobertes de pèls estelats. Les flors bilabiades, blaves i oloroses.

El símbol de l'espíngol és la desconfiança. El pagès l'ha emprat, de vegades, per a posar-les entre les figues seques a les quals dona bon gust.

En medicina popular s'empra com a infusió per als nervis, mareig i la melangia. És usat en perfums per a les habitacions dels malalts.

En perfumeria pot fer-se un preparat per al bany: sobre quatre cullerades de flors d'espíngol, tireu-hi un potricó d'aigua bullint. Deixeu-ho reposar i una vegada fred ja es pot colar i guardar fins que s'hagi d'emprar. És costum donar espíngol a les caderneres per aconseguir un bon canvi de plomatge.

En cultura popular també aquesta planta ha propiciat la inspiració d'alguns dels nostres poetes: Marià Manent (Espíngol verd)...

FONOLL

Nom científic: *Foeniculum vulgare*.

Noms vulgars: Fenoll (Tarragonès).

Hàbitat: Terrenys erms, secs i assolellats.

El fonoll procedent d'Àsia és una planta vivaç, d'1-2 metres d'alçada, molt aromàtica.

Les tiges són robustes i estriades. Les fulles són triangulars 3-4 vegades pinnades amb les divisions fines, quasi filiformes.

Les flors tenen el calze reduït a un disc o sense. La corol·la de 5 pètals grocs, petits i cargolats cap a l'interior.

El símbol d'aquesta planta és la força.

En medicina popular s'empra per a la bronquitis, ofec, indigestió, cucs, desgana i per als dolors d'estómac. S'empren els llucs tendres, les arrels i els fruits o, com diu la dita: «fonoll i ruda fan la vista aguda».

Les nostres àvies recomanaven la infusió de fonoll per calmar les digestions pesades dels infants, sobretot en el curs del deslletament.

S'emprava també per amanir i confitar les olives, a les quals, sembla ser, els donava més bon gust.

El fonoll s'empra en la cuina i en pastisseria. Les fulles, fresques o seques, es fan servir en salses per a peix, sopes de verdura...

És una herba molt útil per a les persones que segueixen un règim per apri-mar-se atès que accelera la digestió dels aliments grassos.

En cultura popular podríem remarcar el cançoner de Joan Amades (Captiri de Maig), la poesia de Ramon Folch i Camarasa (Pels boscos i els camps)...

MATA

Nom científic: *Pistacia lentiscus*. «Pistacia» nom àrab de l'espècie principal. «Lentiscus» del llatí «lentiscere» que significa ser enganxifós; al·ludint al màstec que dona la planta.

Noms vulgars: llentiscle, matissa (Sant Pere de Ribes, Garraf...).

Hàbitat: als boscos, brolles i màquia. S'estén des de la costa fins a les terres de l'interior.

La mata es troba sovint com un arbust més o menys robust. Les tiges llenyoses són força flexibles i contenen una resina. Les fulles són perennes, compostes i molt oloroses.

Les flors són de color groc, sense corol·la i amb calze molt reduït. Els fruits vermells de la mida d'un pèsol es tornen negres en madurar.

La mata o llentiscle és una planta que simbolitza la inconstància.

La resina s'obté de punxions practicades a les tiges i constitueix el màstic utilitzat en medicina i per a fabricar vernís.

El màstic va utilitzar-se des dels temps clàssics com a xiclet per enfortir les genives i perfumar l'alè.

Els àrabs obtenen un oli dels fruits per menjar i enllumenar. Rentant-se el cap amb aigua d'arrels de mata es moren els polls.

ROSELLA

Nom científic: *Papaver Rhoeas*. «Papaver» nom llatí de la rosella i el cascall. «Roheas» del grec, que vessa, s'escola. Aplicat a l'espècie, significa que s'esfulla fàcilment.

Noms vulgars: Roella (Ribera d'Ebre, Baix Penedès...), Pipiripip (Alt Penedès).

Hàbitat: Frequent en els conreus de cereals, als camps erms i vores de camí.

Planta anual coberta de pèls híspids. La tija és herbàcia, prima, recta i ramificada (de 20-50 cm. d'alçària), conté làtex de color blanc i enganxifós a l'assecar-se.

Les fulles es disposen alternes. Les flors són vermelles, solitàries sobre llargs peduncles coberts de pèls. La corol·la està formada per quatre pètals grans de color roig viu i tacats de negre a l'ungla.

Aquesta planta simbolitza l'orgull, el somni, la fecunditat i el consol.

En medicina popular s'empra com a xarop, l'excitació nerviosa, insomni, l'ansietat. A Girona, segons el Costumari de Joan Amades, era costum picar les flors de roella i amb el suc mullaven un drap que s'aplicava al cap per fer adormir la migranya.

En cultura popular tenim la cançó «La Rosella», la poesia amb el mateix títol de Jaume Rosell i l'endevinalla:

Tinc el vestit verd
la cara vermella
i em miro el camp
amb el meu ull negre.

